

УДК 330.043+330

Башнянин Г. І.,

ORCID ID: 0000-0003-0234-0431, Researcher ID: G-9765-2019,

д.е.н., проф., завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Лапчук Я. С.,

ORCID ID: 0000-0002-9928-1943,

к.е.н., доц., доцент кафедри економіки та менеджменту, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка, м. Дрогобич

Коцупей В. М.,

ORCID ID: 0000-0003-0663-4859, Researcher ID: F-7481-2019,

к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ПРО СОЦІАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ В ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

Анотація. Розглянуто природу соціального оцінювання. Визначено методи реалізації соціального оцінювання та описано ринковий і позаринковий механізми соціального оцінювання. Здійснено загальну характеристику соціальної аксіології як науки про соціальне оцінювання. Наведено природу соціальних оцінок як основного результату соціального оцінювання. Проаналізовано фактори формування і фактори зміни соціальних оцінок та з'ясовано характер залежності між соціальними й економічними оцінками. Доведено, що характер зв'язку між соціальною аксіологією й економічною аксіологією визначається співвідношенням між відповідними типами оцінювання: економічним і соціальним. Проведено порівняння точності різних типів соціальних оцінок. Визначено умови формування реальних і гіперреальних соціальних оцінок в економіках як розвиненого, так і перехідного типів. Зроблено висновок, що соціальне оцінювання як окремий тип суспільного оцінювання, що здійснюється позаринковими методами, становить основний предмет вивчення такої частини суспільної аксіології, як соціальна аксіологія.

Ключові слова: соціальне оцінювання, ринкове і позаринкове соціальне оцінювання, соціальна аксіологія, квазіелементарні, елементарні, високі і гіпервисокі соціальні оцінки, номінальні, реальні і гіперреальні соціальні оцінки.

Bashnyanin G. I.,

ORCID ID: 0000-0003-0234-0431, Researcher ID: G-9765-2019,

Doctor of Economics, Professor, Manager of Department of Theoretical and applied economy, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Lapchuk Y. S.,

ORCID ID: 0000-0002-9928-1943,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Management, Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University, Drohobych

Kocupey V. M.,

ORCID ID: 0000-0003-0663-4859, Researcher ID: F-7481-2019,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Departments of Management, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

ABOUT SOCIAL EVALUATION IN ECONOMIC SYSTEMS

Abstract. Nature of social evaluation is considered. The methods of implementation of social evaluation are determined and the market and non-market mechanisms of social evaluation are described. A general characteristic of social axiology as a science about social evaluation is carried out. The nature of social evaluations as the main result of social evaluation is revealed. The factors of formation and factors of change of social evaluations are analyzed and the nature of the relationship between social and economic evaluations is determined. It is proved that the nature of the relationship between social axiology and economic axiology is determined by the correlation between the corresponding types of evaluation: economic and social. A comparison of the accuracy of different types of social evaluations is conducted. The conditions for the formation of real and hyperreal social evaluations in the economies of both developed and transitional types are determined. It is concluded that social evaluation as a separate type of public evaluation, carried out by non-market methods, is the main subject of the study of such a part of public axiology as social axiology.

Key words: social evaluation, market and non-market social evaluation, social axiology, quasi-elementary, elementary, high and hyper-social evaluations, nominal, real and hyper-real social evaluations.

JEL Classification: A13; C13; C49; O10

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2019-57-10>

Постановка проблеми. Соціальне оцінювання є процедурою або системою процедур метрологічного (кількісного, економетричного, економіко-математичного) визначення ступеня (міри) впливу елементів економічної системи (чи її секторів, сегментів, підсистем) або економічної системи загалом на результативність функціонування (ефективність) соціально-економічної системи загалом, на соціально-економічну сферу суспільства і соціально-матеріальний розвиток суб'єктів економіки і суспільства (працівника, колективу, суспільства загалом).

Метою соціального оцінювання є з'ясування того, як економічна система впливає на результативність функціонування соціальної сфери суспільства, наскільки ефективною в соціальному (а не лише в економічному) плані є економічна (комерційна, господарська, наукова тощо) діяльність. На підставі результатів соціального оцінювання ми формуємо певне уявлення про соціальну ефективність економічної діяльності. Перехід від визначення економічної до визначення соціальної ефективності економічної діяльності має як теоретичне, так і практичне значення, оскільки дає змогу з'ясувати, як економічна система впливає на результативність функціонування соціальної системи, чи є певна економічна діяльність результативною в суто соціальному плані (вона може бути результативною в економічному плані і водночас нерезультативною в плані соціальному, як наслідок, постає питання про її доцільність).

Як наслідок зазначеного вище, на сучасному етапі зростає актуальність дослідження соціального оцінювання і розвитку соціальної аксіології як складової чи однієї з версій суспільної аксіології соціального оцінювання на основі узагальнення практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням щодо соціального оцінювання в економічних системах приділено значну увагу в працях таких науковців, як: Башнянин Г. І., Вілан Ч.,

Елленберг Д., Канигін Ю., Марцин В. С., Річ К., Сорос Д., Пікетті Т., Талер Р. та ін.

Однак у більшості наукових досліджень мало уваги приділено саме характеру залежності між номінальними, реальними і гіперреальними соціальними оцінками і з'ясуванню ступеня їх точності. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження в науковому і практичному аспектах.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні соціального оцінювання і розвитку соціальної аксіології як складової чи однієї з версій суспільної аксіології соціального оцінювання на основі узагальнення практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальне оцінювання здійснюється приблизно такими ж методами, що й економічне. По-перше, суто ринковим методом, що передбачає застосування як інструмента вимірювання ринкової ціни. Щоправда, соціальні функції ринкової ціни значно вужчі, ніж її економічні функції, тому використання ринкової ціни як інструмента соціального вимірювання досить обмежене. В окремих випадках ринкова ціна як інструмент соціального вимірювання може спотворювати результати, не даючи можливості точно (більш-менш точно) визначити ступінь впливу економічної діяльності на результативність функціонування соціальної сфери суспільства. Щоб ринкова ціна більш-менш повно виконувала і соціальні функції (визначала соціальну ефективність функціонування економічних систем), вона повинна бути сформована так, щоб своєю структурою відображати і соціальний ефект економічної діяльності, тобто, щоб її формування відбувалося за таким правилом:

$$P_1; P_2; \dots; P_n = E^c_1; E^c_2; \dots; E^c_n, \quad (1)$$

де P_i – рівень ринкових цін певних елементів економічної системи;

E^c_i – соціальна ефективність елементів економічних систем ($i=1, n$) [3].

Механізм вільного ринкового ціноутворення погано пристосований до такого формування ринкової ціни, тому вона досить часто дуже неточно відображає соціальну результативність функціонування економічної системи, хоча, без сумніву, дуже часто вища ціна засвідчує вищу соціальну результативність функціонування економічної системи.

Мала придатність ринкових цін для вирішення завдань соціального вимірювання (точніше, соціально-економічного вимірювання) змусила суспільну практику сформувати спеціальний механізм позаринкового соціального вимірювання. Як інструмент у такому вимірюванні, як правило, використовують соціальні оцінки. Соціальна оцінка, на відміну від ринкової ціни, не обов'язково набуває грошової форми. Дуже часто вона може бути представлена і в формі експертної оцінки, і в формі звичайної вербальної оцінки (більший чи менший вплив на соціальну результативність функціонування), і в формі бальної оцінки. Останні також можуть набувати грошової форми, створюючи ілюзію, по-перше, абсолютної тотожності грошових і не-грошових форм оцінок, на цій основі формується уявлення про виключно грошову форму їх існування; по-друге, виникає ілюзорне уявлення про тотожність економічних і соціальних оцінок, хоча вони тотожні лише їх деякими частинами. Розвиненішою і багатшою вважається саме соціальна оцінка, а економічна - є окремим (частковим) випадком оцінки соціального порядку. У відповідній залежності перебувають і процедури економічного та соціального вимірювання: соціальне вимірювання є вищою і досконалішою формою практики суспільного вимірювання загалом. Воно значнішою мірою виходить за межі практики ринкового ціноутворення, ніж власне економічне вимірювання. Отже, ринкова ціна є значно більш недостатнім і обмеженим інструментом соціального вимірювання, ніж економічного. В суто економічному плані ринкова ціна ще може вважатися більш-менш універсальним методом чи інструментом вимірювання, а в суто соціальному плані вона є частковим (окремим), чи спеціальним, інструментом соціального вимірювання.

Ця точка зору про очевидну недостатність ринкових цін як інструмента соціального вимірювання стала панівною в сучасній економічній і соціологічній літературі, за винятком хіба що "крайніх" варіантів класичних і сучасних неокласичних шкіл політичної економії, представники яких продовжують приписувати ринковій ціні універсальне значення і розглядають її як інструмент не лише економічного, а й соціального вимірювання. На протилежному до них полюсі знаходяться представники так званої пролетарської (марксистської) політичної економії, які взагалі не визнають за ринковими цінами жодних соціальних функцій, окрім суто економічних. Виходячи з цього, вони вважають, що деформація системи господарювання, яка спостерігається за умов класичного ринку, значною мірою зумовлена відсутністю соціальних функцій ринкової ціни. Така точка зору явно гіпертрофована. Насправді ринкову ціну можна

одночасно розглядати і як інструмент економічного, і як інструмент соціального вимірювання, хоча її соціальні функції та її соціальна роль значно вузьчі, ніж її економічні функції і роль. Ринкову ціну можна розглядати як соціальну категорію та інструмент соціального вимірювання лише частково.

Враховуючи обмеженість соціальних функцій ринкової ціни, суспільна практика сформувала і спеціальний напрям свого розвитку, основним завданням і основною метою якого є створення системи соціальних оцінок, – специфічну практику соціального оцінювання як одну з найважливіших складових практики суспільного вимірювання, як її вищу і місткішу частину. Соціальне вимірювання охоплює практику соціального ринкового ціноутворення і практику соціального оцінювання, причому через недорозвиненість соціальних функцій ринкових цін частка практики соціального оцінювання переважає.

Як наслідок, роздвоїлася теорія соціального вимірювання: з одного боку, вона є складовою загальної теорії ринкового ціноутворення, а з іншого, – самостійно розвивається як соціальна аксіологія. Соціальна аксіологія, своєю чергою, є однією з найважливіших складових суспільної аксіології загалом і водночас доповнює та розвиває аксіологію економічну. Основною метою соціальної аксіології є з'ясування найзагальніших принципів формування соціальних оцінок і визначення принципів функціонування практики соціального оцінювання.

Теоретичний аналіз практики соціального оцінювання дає підстави стверджувати, що основним параметром соціального оцінювання є соціальний ефект, який – основа і база (і передумова) формування соціальних оцінок. Соціальний ефект дуже часто набуває грошової форми і показує, якою мірою той чи інший елемент економічної системи (чи система загалом) впливає на результативність функціонування соціальної сфери суспільства. Для спрощення викладу припустимо, що соціальний ефект існує тільки в грошовій формі, тобто він, як і економічний ефект, також є економічною категорією (таке припущення є допустимим тому, що ми аналізуємо тут не соціальне оцінювання як таке, як певну сферу практики соціальної діяльності, а саме економічну складову цієї діяльності, тобто йдеться саме про економічний аспект соціальної оцінки чи формування системи соціального оцінювання).

Здійснюючи процедури соціального оцінювання, соціально-економічна практика виходить з тієї передумови, що соціальні оцінки повинні формуватися таким чином, щоб відображати своєю структурою і значенням або загальний соціальний ефект, або середній соціальний ефект, або граничний соціальний ефект. Тобто соціальна оцінка розглядається як математична функція перелічених типів соціальних ефектів і формується за принципом орієнтації на них:

$$O^c_i = f(TE^c_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = TE^c_1:TE^c_2:\dots:TE^c_n, \quad (2)$$

$$O^c_i = f(AE^c_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = AE^c_1:AE^c_2:\dots:AE^c_n, \quad (3)$$

$$O^c_i = f(ME^c_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = ME^c_1:ME^c_2:\dots:ME^c_n, \quad (4)$$

де O^c_i – соціальна оцінка елементів економічної системи,

TE^c_i – загальний соціальний ефект елементів економічної системи,

AE^c_i – середній соціальний ефект елементів економічної системи,

ME^c_i – граничний соціальний ефект елементів економічної системи ($i=1, n$) [4, 5].

Соціальна практика виходить з того, що більшу соціальну оцінку повинні мати ті елементи економічної системи, соціальний ефект яких більший. Тобто в своєму канонічному варіанті крива соціальної оцінки має дуже простий вигляд: по-перше, є висхідною; по-друге, має позитивний кут нахилу (в тому випадку, коли на осі абсцис позначено грошовий обсяг соціального ефекту) (рис. 1).

Крім соціального ефекту як основного фактора формування соціальної оцінки, на неї впливають фактори, які узагальнено можна назвати неефектними (тобто такими, що до соціального ефекту не мають безпосереднього відношення), і вони зміщують криву соціальної оцінки догори або донизу (залежно від того, в якому напрямі вони впливають на формування соціальної оцінки: в позитивному чи негативному).

“Не-ефектні” фактори (до них належать не тільки економічні витрати, а й такі параметри, як економічний і духовний ефект) у сучасній економічній літературі трактуються як фактори зміни (а не фактори формування) кривої (графіку) соціальної оцінки (рис. 2).

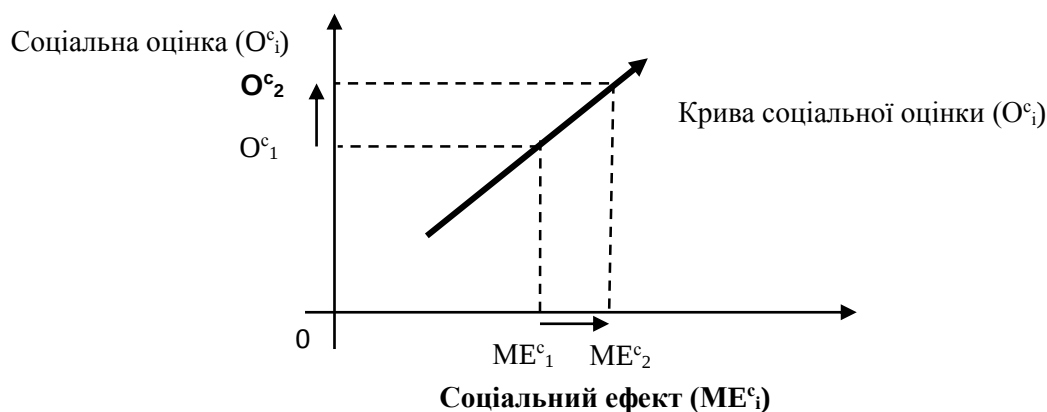

Рис. 1. Крива (графік) соціальної оцінки (канонічний варіант) (складено за [1, 2])

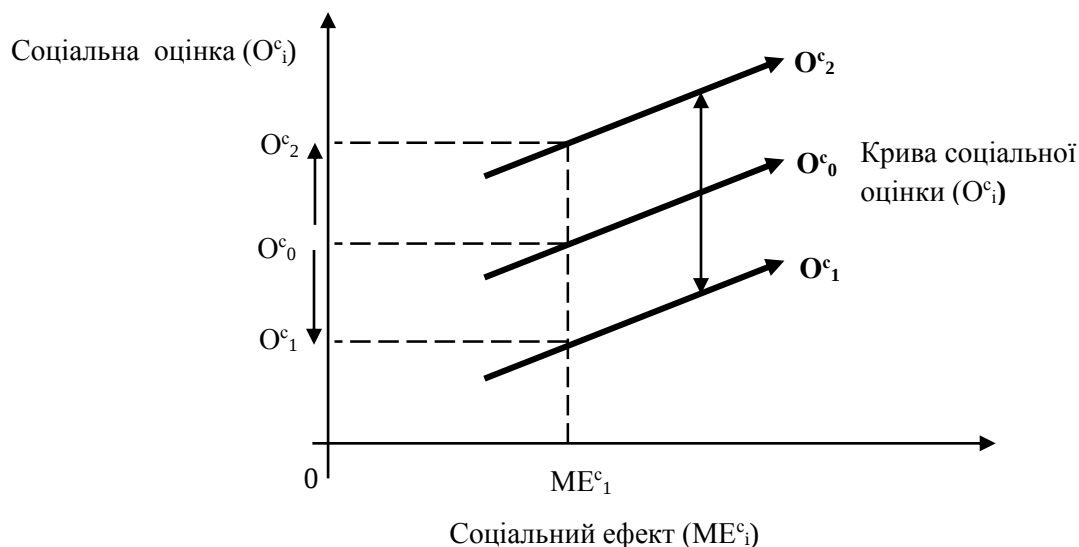

Рис. 2. Зміщення кривої (графіка) соціальної оцінки під впливом “не-ефектних” факторів (канонічний варіант) (складено за [1, 3, 4])

Практика і теорія соціального оцінювання перебувають у тісному і, можна сказати, органічному (логічному і практичному) зв'язку з практикою економічного оцінювання. Здійснюючи перехід від формування економічної до формування соціальної оцінки, ми переходимо, з одного боку, від економічного до соціального вимірювання економічних параметрів, процесів і форм, а з іншого, – підвищуємо ступінь точності економічного вимірювання, перетворюємо його в таке, яке своїми результатами (оцінками чи цінами) відображає результативність функціонування не лише економічної, а й соціальної (соціально-економічної) сфер суспільства. Наявність логічного і практичного зв'язку між економічними і соціальними оцінками знаходить відображення в кількісній процедурі їх формування. Від оцінки соціальної можна легко перейти до оцінки економічної і навпаки, використовуючи такий параметр, як норма граничної соціальної ефективності, обчислений за формулою [5, 6]:

$$O_i^c = O_i^e \cdot [1 + ME^{c-n}], \quad O_i^e = O_i^c \cdot [1 + ME^{c-n}]^{-1}. \quad (5)$$

Графічно процес переходу від оцінки економічної до оцінки соціальної може бути зображений підняттям графіка економічної оцінки (або його зміщенням донизу, якщо соціальний ефект має від'ємне, негативне значення, тобто якщо економічний процес негативно впливає на результативність функціонування певної соціальної системи) (рис. 3). Такий характер залежності між економічними і соціальними оцінками дає змогу визначити їх кількісне співвідношення:

TE_i^c , AE_i^c , ME_i^c – соціальні ефекти, відповідно, загального, середнього і граничного порядку економічної системи ($i = \overline{1, n}$) [11, 12].

Отже, взаємозв'язок між зазначеними оцінками легко можна описати такими простими формулами [9]:

$$O_i^c = O_i^e \cdot [TE_i^c : TE_i^e], \quad O_i^e = O_i^c \cdot [AE_i^c : AE_i^e], \quad O_i^e = O_i^c \cdot [ME_i^c : ME_i^e], \quad (7)$$

Взаємозв'язок між економічними і соціальними оцінками може бути відображений і кількісно визначений й іншими методами: шляхом зіставлення параметрів економічних і соціальних ефектів із наведеного визначення соціальної оцінки, а такої на підставі загальновизнаного трактування економічної оцінки.

Практика оцінної діяльності не обов'язково користується описаною технологією вимірювання соціальних оцінок (на базі відповідної корекції економічних оцінок). Існують й інші технологічні (вимірювальні) прийоми різного ступеня точності. В екстенсивних економічних системах соціальні оцінки часто формуються за спрощеною схемою, з використанням, так би мовити, елементарної вимірювальної технології. В основу цієї технології покладена ідея про те, що соціальні оцінки повинні формуватися за тим же принципом, що й елементарні економічні оцінки, тобто більшою соціальною значущістю володіють ті економічні блага, на виробництво яких витрачено більше економічних ресурсів (живої праці особливо, бо

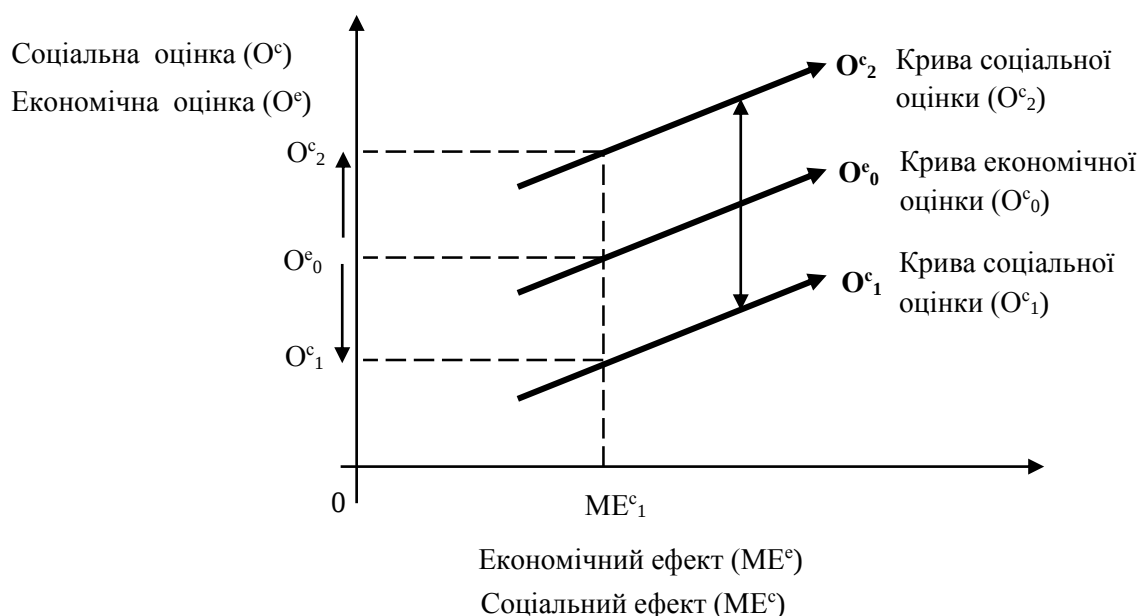

Рис. 3. Перехід від економічної до соціальної оцінки (канонічний варіант)
(складено за [1, 2, 3])

$$O_i^c : O_i^e = TE_i^c : TE_i^e = AE_i^c : AE_i^e = ME_i^c : ME_i^e, \quad (6)$$

де TE_i^c , AE_i^c , ME_i^c – економічні ефекти, відповідно, загального, середнього і грошового порядку економічної діяльності (економічної системи),

витрати на неї становлять близько 70% усіх економічних витрат у сучасних економічних системах). В основу визначення таких спеціальних оцінок покладено просте правило їх прямо пропорційної залежності з відповідними обсягами економічних витрат [6, 7]:

$$O^c_i = f(TC_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = TC_1:TC_2:\dots:TC_n, \quad (8)$$

$$O^c_i = f(AC_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = AC_1:AC_2:\dots:AC_n, \quad (9)$$

$$O^c_i = f(MC_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = MC_1:MC_2:\dots:MC_n. \quad (10)$$

Соціальна оцінка, яка формується за таким простим правилом, практично нічим не відрізняється від номінальної економічної оцінки. Процедура її кількісного формування (визначення) базується на тій ідеї, що системи економічного і соціального оцінювання є тотожними: що значущіші блага в економічному відношенні, то значущіші вони в соціальному відношенні. Така теоретична передумова відверто спрощує механізм соціального оцінювання, зводить його без будь-якого “залишку” до механізму економічного оцінювання.

В інтенсивних економічних системах соціальні оцінки формуються за тією ж схемою, що й реальні економічні оцінки, тобто практика соціального оцінювання базується на ідеї тотожності соціальних оцінок і реальних економічних оцінок. Соціальні оцінки розглядаються як функції відповідних економічних оцінок:

$$O^c_i = f(TE^c_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = TE^c_1:TE^c_2:\dots:TE^c_n, \quad (11)$$

$$O^c_i = f(AE^c_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = AE^c_1:AE^c_2:\dots:AE^c_n, \quad (12)$$

$$O^c_i = f(ME^c_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = ME^c_1:ME^c_2:\dots:ME^c_n, \quad (13)$$

де TE^c_i , AE^c_i , ME^c_i – економічні ефекти, відповідно, загального, середнього і граничного порядку відповідних економічних процесів економічних

систем ($i=1,n$) [5].

Описана технологія формування соціальних оцінок може бути кваліфікована як квазіелементарна, вона ще не перестала бути елементарною, але вже спирається на вищі за елементарні вимірювальні підходи. Перехід від елементарної до квазіелементарної технології вимірювання соціальних оцінок ще не означає, що ми в повному обсязі ввійшли в зону соціального оцінювання, точніше, ввійшли в нього, однак продовжуємо ототожнювати соціальне оцінювання з економічним, трактуючи економічні блага з вищою економічною значущістю як такі, що володіють і вищою соціальною значущістю. Так чинити можна, однак лише стосовно слабо соціалізованого сектора економічних систем або так званих слабо соціалізованих економічних систем, в яких соціальна орієнтація економічного розвитку недостатньо виражена. Стосовно сильно соціалізованих економічних систем потрібно застосовувати високі або й навіть гіпервисокі (мега-високі) технології соціального вимірювання. Перші вимагають, щоб система соціальних оцінок у процесі формування (визначення) орієнтувалася на відповідні соціальні ефекти, а другі – на ще вищі, так звані духовні ефекти, що відображають ступінь впливу окремих елементів економічних систем на результативність функціонування (ефективність) духовної (духовно-інтелектуальної) сфери суспільства, на розвиток духовних і інтелектуальних властивостей людини як основного суб'єкта економічних і суспільних систем. За використання гіпервисоких технологій соціального оцінювання соціальні оцінки в процесі свого формування вже орієнтуються на значення відповідних духовних ефектів [7, 8]:

$$O^c_i = f(TE^d_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = TE^d_1:TE^d_2:\dots:TE^d_n, \quad (14)$$

$$O^c_i = f(AE^d_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = AE^d_1:AE^d_2:\dots:AE^d_n, \quad (15)$$

$$O^c_i = f(ME^d_i); O^c_1:O^c_2:\dots:O^c_n = ME^d_1:ME^d_2:\dots:ME^d_n, \quad (16)$$

Практика використання високих (коли в процесі формування економічної оцінки ми орієнтуємося на значення соціальних ефектів) і гіпервисоких технологій соціального оцінювання дає змогу сформувати найточніші соціальні вимірники – так звані реальні і гіперреальні соціальні оцінки, що дають можливість визначати вплив економічних процесів на результативність функціонування не лише економічних систем, а й систем ширшого, місткішого і значущого порядку – соціальних і соціально-духовних (інтелектуальних). Гіпервисокі технології соціального оцінювання особливо доцільно та ефективно застосовувати до так званих інтелектуалізованих економічних систем, основною орієнтацією розвитку і функціонування яких є всебічний духовний та інтелектуальний розвиток людини. До неінтелектуалізованих і квазіінтелектуалізованих економічних систем можна застосовувати або елементарні, або квазіелементарні технології вимірювання чи соціального оцінювання.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. На підставі дослідження автори дійшли таких висновків стосовно того, що соціальне оцінювання – це метрологічна процедура визначення міри і характеру впливу економічної системи чи її окремих складових на результативність функціонування соціальної сфери як окремої господарської системи, так і суспільства загалом.

Суто практично соціальне оцінювання можна здійснювати двома методами: ринковим – через механізм ринкового ціноутворення і позаринковим – через метрологічну процедуру визначення соціальної оцінки. Метрологічне формування соціальних оцінок і становить основний зміст соціального оцінювання.

Соціальне оцінювання як окремий тип суспільного оцінювання, що здійснюється позаринковими методами, становить основний предмет вивчення такої частини суспільної аксіології, як соціальна аксіологія. А характер зв'язку між соціальною аксіологією й економічною аксіологією визначається співвідношенням між відповідними типами оцінювання: економічним і соціальним. Соціальне оцінювання виступає як вищий тип розвитку економічного оцінювання, як його узагальнення.

Результатом соціального оцінювання є соціальна оцінка, що за природою може бути грошовою або не-грошовою формою соціального ефекту. Соціальний ефект – це параметр, який свідчить про ступінь впливу економічної системи чи її окремих складових на результативність функціонування соціальної сфери будь-якої господарської системи, на соціальний розвиток людини як основного суб'єкта економіки, господарства, суспільства загалом.

Соціальна оцінка формується під впливом факторів двох типів: ефективних і не-ефективних. Ефективні фактори формують початковий рівень соціальної оцінки, а не-ефективні – змінюють його в той чи інший бік.

Соціальне оцінювання практично, в практиці господарювання, можна здійснювати за допомогою різних технологій. Автори виокремлюють такі технології його реалізації: 1) елементарну технологію, за якої соціальна оцінка формується під впливом витрат ресурсів і набуває форми номінальної соціальної оцінки; 2) квазіелементарну технологію, коли при формуванні соціальної оцінки враховується також економічний ефект, внаслідок чого формується квазіномінальна соціальна оцінка; 3) високу технологію, за якої основним параметром формування соціальної оцінки слугує соціальний ефект, таку оцінку автори статті називають реальною; 4) гіпервисоку технологію, яка передбачає в процесі формування соціальної оцінки врахування не лише економічного і соціального ефекту, а й духовного (духовно-інтелектуального), внаслідок чого отримуємо надвисоку форму соціальної оцінки, гіперреальну соціальну оцінку.

Практичне застосування тієї чи іншої технології визначення соціальних оцінок детермінується типом систем, у “середовищі” яких вони формуються. В екстенсивних, слабо соціалізованих і слабо інтелектуалізованих системах доцільно застосовувати елементарні технології, а в інтенсивних, сильно соціалізованих і сильно інтелектуалізованих системах – складні технології, вищі і надвисокі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башнянин Г. І. Економічні системи. Методологічні проблеми метрологічного аналізу ефективності капіталізації, лібералізації, соціалізації і дерегулювання / Г. І. Башнянин. – Львів : Ліга-Прес, 2017. – 830 с.
2. Башнянин Г. І. Економічні ринкові системи: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г. І. Башнянин. – Львів : Ліга-Прес, 2018. – 404 с.
3. Башнянин Г. І. До питання негативної ефективності ринкової саморегуляції економічних систем / Г. І. Башнянин, Ю. І. Турянський, О. І. Дунас // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – Вип. 23.7. – Львів : НЛТУ України, 2013. – С. 120-124.
4. Вілан Ч. Гола економіка. Викриття нудної науки / Ч. Вілан. – Х. “Книжковий клуб “Клуб сімейного дозвілля”, 2018. – 320 с.
5. Економічні системи / [за ред. Г. І. Башнянина]. – Т. 2. – Львів : Вид-во ЛКА, 2011. – 496 с.
6. Елленберг Д. Як ніколи не помилятися. Сила математичного мислення / Д. Елленберг. – К. : Наш формат. – Х., 2017. – 408 с.
7. Каньгин Ю. Физическая экономия как альтернатива политэкономии. Энергия прогресса / Ю. Каньгин. – К. : Арий, 2016. – 276 с.
8. Марцин В. С. Интеллектуальна власність в економічному та соціальному розвитку суспільства :

монографія / В. С. Марцин. – Львів : Апріорі, 2018. – 672 с.

9. Річ К. Людський фактор: Секрети тривалого успіху видатних компаній / К. Річ. – К. : Книголав, 2017. – 336 с.

10. Сорос Д. Відкрите суспільство. Реформування глобального капіталізму / Д. Сорос. – Х. : Фоліо, 2018. – 363 с.

11. Пікетті Т. Капітал у XXI столітті / Т. Пікетті. – К. : Наш Формат, 2016. – 696 с.

12. Талер Р. Новая поведенческая экономика. Почему люди нарушают правила традиционной экономики / Р. Талер. – М. : Эксмо, 2017. – 368 с.

REFERENCES

1. Bashnyanin, G. I. (2018), Econ metrologichnogo analizu eomichni systemu. Metodologichni problemu metrologichnogo analizu efectuvnosti capitalizatsii, liberalizatsii, sotsializatsii I deregulyvanny, Liga-Pres, Lviv.
2. Bashnyanin, G. I. (2018), Echnomichni runcovi systemu: metodologichni problem metrologichnogo analizu, Liga-Pres, Lviv.
3. Bashnyanin, G. I. (2013), Do pytannia negatyvnoi efektyvnosti rynkovoi samoreguiatsii ekonomichnyh system, Naykovyy visnyk Natsionalnogo lisotekhnichnogo yuniversitytetu Ukrainy, Zbirnyk Naukovo-tekhniknyh prats, № 23.7, s. 120-124.
4. Bashnyanin, G. I. (2011), Ekonomikhni systemy, Vydavnytstvo LKA, 496 s.
5. Vilan, H. Gola economica. Vucrutty nudnoi nauca, «Knuzcovuy club «Klub simeynogo dozvilly», Kharciv.
6. Elenberg, D. (2017), Uyk nicolu ne pomulytusy. Sula matematuchnogo muslenny, Nash format, Kyiv.
7. Kanugin, Y. (2016), Fizichescay economiy cac alyternativa politeconomii. Enerdiy prpgresa, Ariy, Kyiv.
8. Martsun, V. S. (2018), Intellectualna vlasnisty v economichnomu ta sotsialnomu rozvutcu suspilstva, Apriori, Lviv.
9. Rich, K. (2017), Lydskuy factor: Secretu trivalogo uspihu vudatnuh companiy, Knugolav, Kyiv.
10. Soros, D. (2018), Vidcrute suspilstvo. Reformuvanny globalynogo capitalizmu, Folio, Harkiv.
11. Picetti, T. (2016), Kapital XXI stolitti, Nash format, Kyiv.
12. Taler, R. (2017), Novay povedenchescay economica. Pochemu lydi narushayt pravila tradichionnoy economici, Ecsmo, Moscow.

Стаття надійшла до редакції 24 січня 2019 р.